

EL CENTENARI D'UNA FUNDACIÓ CATALANA

La Universitat de Catània

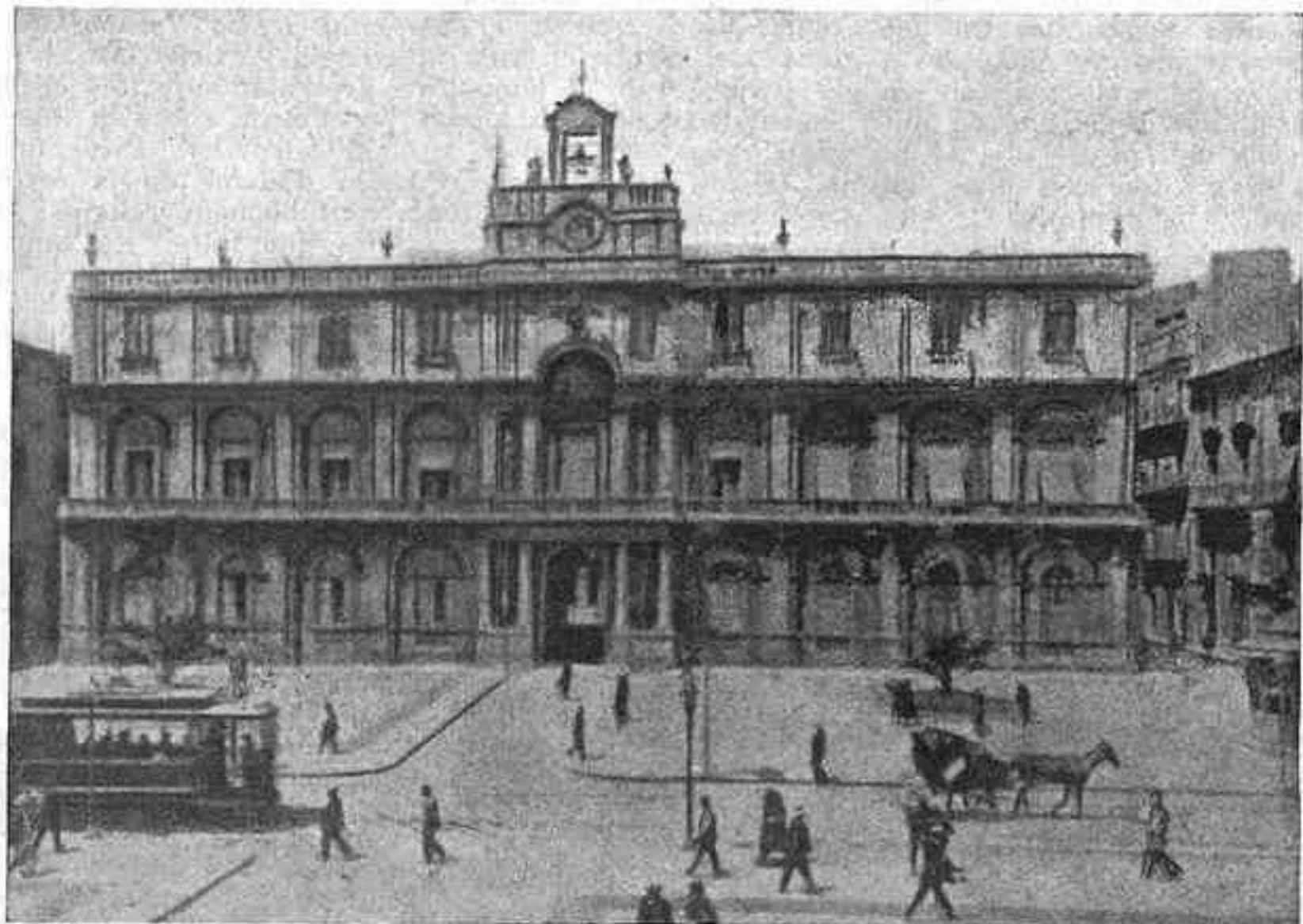
A Catània celebren aquests dies les festes del cinquè centenari de la fundació de la Universitat, que té el seu origen en el decret signat per Alfons V el Magnànim el dia 19 d'octubre de 1434, autoritzant el funcionament d'un «Studium Generale» en la vila.

Els actes han estat molt solemnes i els ha presidit el rei Víctor Manuel III d'Itàlia. Hi han assistit cent trenta delegacions de les universitats italianes i també delegats tramesos pels governs d'Espanya, Bèlgica,

circumden, meravellosa font de riquesa que només pot explicar-se per la fecunditat que li renova el veïnatge de l'Etna.

Avui Catània és una de les ciutats més riques, de vida més dolça i de confort més popularitzat de tot el Migdia d'Europa. I aquesta animació i riquesa d'ara, ben sostinguda per la sobrietat a què alludim, ens donen l'explicació dels miracles complerts al llarg d'una història pròdiga en desventures.

L'erupció de 1669 va destruir-la comple-

L'actual Universitat de Catània

Mirant a fora

El pudor del fabricant de canons

A Barcelona, per a no ésser menys que en altres països, s'ha presentat el film Extasi, del director Ixec Machaty.

La vedette d'aquest film és l'actriu austríaca Heddy Kiesler, que després es casà amb Fritz Mandel, un peix gros de les fàbriques d'armes de Hirtenberg que tot sovint han proporcionat tema a la premsa europea. Com saben els que han vist aquest film, Heddy Kiesler surt en algunes escenes completament nua, i els cartells de propaganda del film així la mostren als ulls dels passants.

El film, a tot arreu on ha estat presentat, ha sofert retalls de la censura, però així i tot hi ha milers de persones al món que han vist nua la senyora Mandel.

Quan s'anuncià que Extasi seria projectat a Itàlia, el marit de l'estrella no hi donà gaire importància, convençut que allí més que enlloc la censura faria grans mutilacions al film.

Però Fritz Mandel es quedà ben parat en saber que Mussolini havia volgut veure el film abans que ningú, i que la censura italiana l'havia autoritzat íntegrament. Ni tan sols havia prohibit els cartells on Heddy Kiesler apareix nua, cosa que s'havia fet en alguns països!

Mandel remogué cel i terra i mobilità tots els recursos que pogué, a fi que la censura italiana retornés a la seva severitat acostumada.

Feina inútil. El pobre fabricant de canons hagué de comprar els cartells, per a salvar el seu honor, almenys al carrer.

Llista negra

De 1848 ençà (ves per què el compilador haurà triat aquesta data), s'han comès més de cinquanta assassinats polítics a Europa i Amèrica. En aquesta llista tràgica figuren, comptant-hi el rei Alexandre, vint-i-un sobirans o caps d'Estat — entre ells Abraham Lincoln i William Mac Kinley, Alexandre II i Nicolau II de Rússia, Alexandre i Draga de Sèrbia, Humbert I d'Itàlia, Sadi Carnot i Paul Doumer —, prínceps hereus, ambaixadors, arquebisbes, etc.

Von Klück

Alemanya ha tributat unes honres fúnebres nacionals a von Klück, que comandava l'ala dreta alemanya en la batalla del Marne, l'agost de 1914.

Quan hom felicitava Joffre de la seva victòria, el mariscal deia:

— Jo no he guanyat pas la batalla del Marne. És von Klück que l'ha perduda.

I hom atribueix a von Klück aquesta reflexió sobre el mateix tema:

— No sóc jo el qui vaig triar aquell punt per al combat, sinó el destí.

Popularitat

El diputat francès Bedouce explicava als passadissos de la Cambra:

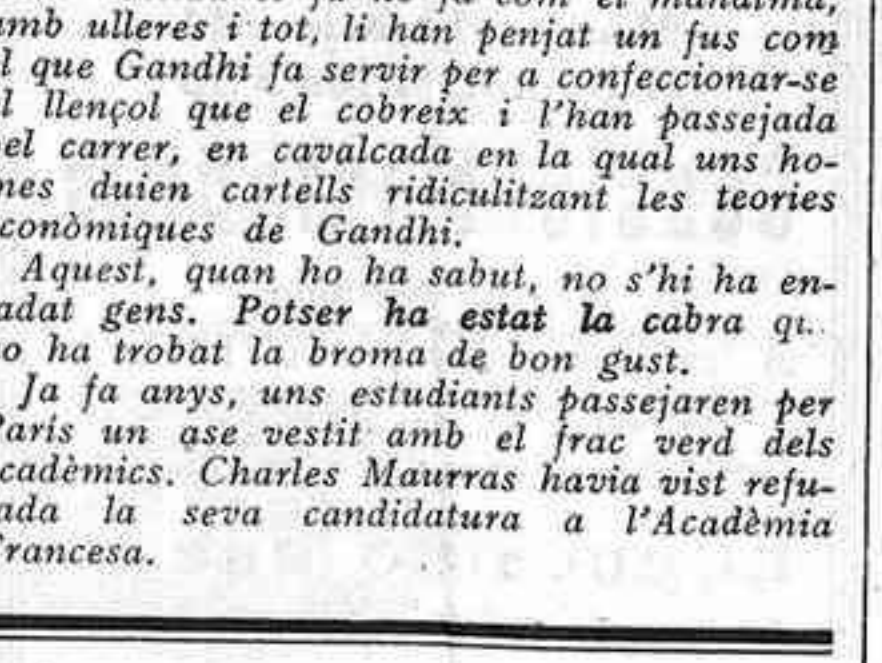
— Acabo d'arribar de Toulouse i, en baixar del tren, he trobat l'estació en efervescència: més gendarmes que de costum, públic nombros, crits que de moment em van semblar aclamacions i després vaig adonar-me que eren menys amables. Em preguntava quin personatge polític arribava en el meu viatge i vaig veure que un dels meus pedis de pensar que jo fos objecte d'una manifestació... Doncs bé, no es tractava de cap polític, sinó de Laborie, presumpte assassinat de Dufrenne. Vaig esperar que l'efervescència s'apaguessi i vaig sortir de l'estació, content de no ésser més que diputat.

La cabra de Gandhi

Els socialistes de Bombay han volgut fer una broma a Gandhi. Li han pres la cabra, l'han vestida si fa no fa com el mahatma, amb ulleres i tot, li han penjat un fus com el que Gandhi fa servir per a confeccionar-se el llençol que el cobreix i l'han passejada pel carrer, en cavalcada en la qual uns homes duïen cartells ridiculitzant les teories econòmiques de Gandhi.

Aquest, quan ho ha sabut, no s'hi ha enfadat gens. Potser ha estat la cabra qui no ha trobat la broma de bon gust.

Ja fa anys, uns estudiants passejaren per París un ase vestit amb el frac verd dels acadèmics. Charles Maurras havia vist refusada la seva candidatura a l'Acadèmia Francesa.

CONTINENTAL

Clarís, 5. • Telèfon 19763
BARCELONA

COMPARACIONS UTILS

Sarajevo i Marsella

Avui ja es pot dir que Europa ha conjurat el seriós perill que li havia fet córrer l'atemptat de Marsella. Tan bon punt l'assassinat del rei de Iugoslàvia i de Barthou fou conegut a les cancelleries, més d'un home de govern es sentí envaït de greus preocupacions. L'exemple tràgic de Sarajevo és massa recent perquè pugui ésser oblidat, i la semblança dels dos atemptats no podia ésser més gran. De la mort de l'arxiduc Francesc Ferran i de la seva dona morgànica, la causa, almenys aparent, havia

volia així que en la resolució votada fos compresa la voluntat de la Petita Entesa de prosseguir la política internacional seguida fins aleshores i que mirava d'assolir un acostament amb Itàlia.

Però no es podia deixar políticament impunt l'atemptat de Marsella. La tàctica seguida ha estat ben diferent de la de les cancelleries austríaca i alemanya en 1914. S'ha acordat presentar al govern d'Hongria una protesta en termes amistosos per l'hospitalitat concedida, per no dir afavoriment, als terroristes croates i demanant la detenció d'alguns d'aquests que hom sospita complicats en l'atemptat. Budapest ha acollit amb cortesia la demanda de Belgrado i ha promès obrar en conseqüència.

En l'aspecte diplomàtic, com es veu, les coses han seguit un curs regular; però, pel que fa a la substància, és fàcil de preveure que Hongria no farà res contra els croates refugiats en el seu territori, sinó que seguirà protegint-los.

El que ha sorprès, però bé que la premsa europea ha mantingut sobre això una prudent reserva, és l'actitud de Iugoslàvia envers Itàlia. Les organitzacions terroristes croates no sols han trobat ajut a Hongria — cosa fins a un cert punt explicable —, sinó a Itàlia. Si es té en compte que quan Trieste pertanyia a Àustria, els seus ferms enemics de la italianitat d'aquella ciutat eren els croates, que sempre han estat enemics seculars dels italians, el capteniment d'Itàlia no pot explicar-se per raons sentimentals.

Així i tot, el govern iugoslau no ha fet cap gestió diplomàtica prop de l'Itàlia, o, si l'ha feta, ha estat amb tant de sigil que res no n'ha traspuat.

Evidentment, cal excloure en absolut la suposició que Itàlia hagi participat per res en l'atemptat de Marsella, però les seves passades relacions amb els terroristes croates li atorguen, com ja diguérem, una certa responsabilitat moral. És clar que, des de fa un temps, el govern de Roma ha decidit canviar de política envers França i, en conseqüència, amb els seus aliats.

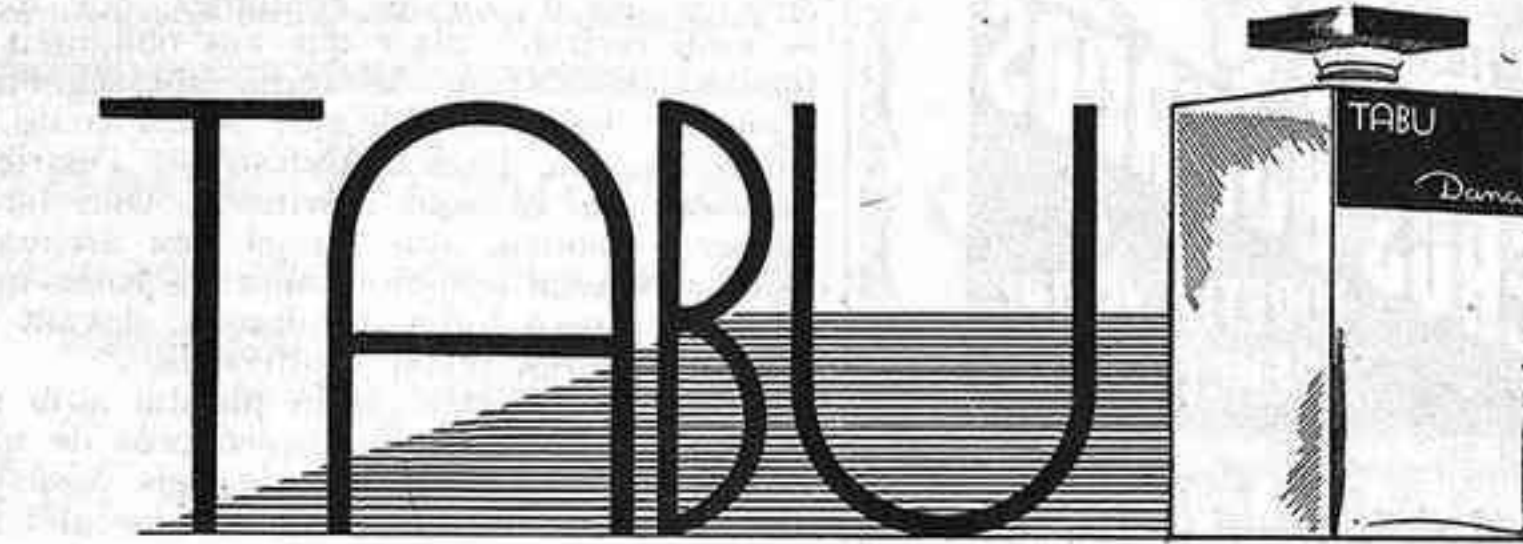
Herriot primer, i després Paul Boncour i Barthou han comprès la necessitat d'aquesta entesa amb Itàlia. Barthou havia estat més sortós que els seus predecessors. El viatge del rei Alexandre a París havia d'anar seguit del rei de Romania a Roma, i tot plegat significava establir corrents d'harmonia no sols entre París i Roma, sinó també entre Roma i Belgrado.

L'atemptat de Marsella enrunaria l'obra pacientment realitzada per Barthou? A París s'ha tingut aquesta sensació i s'ha corregut immediatament a posar-hi remei. Sembla que serà mantingut intacte el programa de Barthou. Però es podrà aconseguir que el govern italià adopti una política en consonància amb la situació internacional per al manteniment de la pau?

Fins ara, en política internacional, Itàlia no s'ha apuntat cap èxit. Després de tots els esforços per tal d'atreure Àustria en l'òrbita romana i apartar-la de la berlinesa, veteu que Schuschnigg (evidentment, després de maniobres de von Papen) es posa d'acord amb els nacional-socialistes, alguns dels quals entraran en el govern. És el màxim de resultats que podia obtenir Berlín: un Anschluss moral, que encara que no anés seguit de l'Anschluss material, no per això tindria menys eficàcia.

Marsella no ha estat Sarajevo, afortunadament. Però tota la sèrie d'intrigues ordisades entre Roma, Budapest, Varsòvia i Berlín potser no podran ésser contrarrestades a temps.

TIGGIS

EL PERFUM DELICIOS QUE MÀI NO ACABA D'EVAPORAR-SE

Dana S.A.

AQUEST PRODUCTE NO ES VEN A GRAN EL
EXTRACTE / LOCION / COLONIE / POLVOR / SABON

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la Neurastènia.

Impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigenes, fadiga corporal, tremolors, dispèpsia nerviosa, palpitations, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen espòntanament nerviós.

Les Gragees potencials del Dr. Solvré,

més que un medicament són un element essencial del cervell, medulla i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual pròpi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als egòtats en la seva joventut per tots menys d'excésos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esports, homes de ciències, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc. coneixent sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Solvré, tots els esforços o exercicis fàcilment violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.— Dirigir-se a triar el flascó 0'25 ptes. en segells de correu per al prepagat a Oficina Laboratoris Sòkars, carrer del Tor, 16, Barcelona, rebent gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquesta malaltia

CAMISERIA
FITO
BARCELONA

Exit en la mida
Corbates inarragables
Dijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

M. PINTÓ
CAMISER
ESPECIALITAT EN LA MIDA :: CREACIONS EXCLUSIVES

RAMBLA DE LES FLORS, 18
TELEFON 18834

EL CINEMA

Aquesta setmana

PANORAMA

D'UN VIATGE A LA U. R. S. S. (*)

Dos films soviètics

«FURS HUMANS»

El protagonista de *Furs humans*, el nou film de Frank Borzage que donen ara al Capitol, és un tipus sorprenent de debò. Viu en un raval miserable, quan necessita algun diner fa el que es presenta i cada nit en colgar-se ho fa de cara al cel. Aleshores, per la finestra oberta de bat a bat veu els ocells que són llurs i els núvols passar lleugers i ací i allà estrelletes de llum va-

i tornen del niu», li explica la seva jove muller. I efectivament, quan aquell home sabrà que quelcom d'ell, pel fet de la paternitat, està lligat pels vincles de la carn, vincles alhora palpables i misteriosos, amb la seva muller, i això d'una manera indestructible perquè natural, aleshores aquell home comprendrà que hom no marxa sinó per arribar i ell es sentirà un home que ha arribat i el xiulet de la locomotora sonarà des d'aquell instant d'altra manera

«Capritxo imperial»

cillant. La via del tren passa a prop d'aquell barri de barraques i el xiulet de la locomotora que es sent a tothora posa en el cor d'aquell home una esperança i un desig de marxa. Però «adhuc els ocells del cel no volen pas sempre, sinó que vénen

molt diferent dintre la seva oïda atenta.

Si a propòsit de *Succel una nit* diem que el que donava un particular encís al film de Frank Borzage era la manera com la insinuació sentimental era sempre mantinguda a ratlla, no tenim avui en canvi cap inconvenient a confessar que Borzage no ha fet pas prova en el seu film d'una contenció semblant, i ja sabem que l'autor d'*El setè cel*, quan s'enrola en aquest sentit, no hi ha qui l'aturi. Però igual que aleshores, quin tacte, quina finesa, quina sensibilitat més aguda en la composició de les escenes, totes elles belles! Per això *Furs humans*, pesi a les fluctuacions de qualitat que hom pugui notar en el curs del seu desenvolupament, és un film deliciós i extraordinàriament intel·ligent.

Frank Borzage ha treballat molt el seu film. Hom ho veu en constatar la quantitat de coses que hi ha posat, tament que aneu de sorpresa en sorpresa i és també un dels atractius del film la imprevisibilitat total del que va a esdevenir.

Com en la majoria dels films de Frank Borzage i a les antípodes de la manera peculiar de King Vidor, tot ací sembla banyat en una atmosfera de ficció, dins la qual les coses i la gent perden un xic de llur gravetat, en un amable compromís entre la realitat psicològica i l'abrandament líric.

«CAPRITXO IMPERIAL»

Cal veure *Capritxo imperial* de Josef von Sternberg. Hem dit tant de mal d'aquest director des d'aquestes columnes, que avui és amb veritable plaer que ens obliguem a inclinar-nos davant la força abasagadora d'aquest nou espectacle que podreu veure al Coliseum. La força! Aquesta és l'èpica paraula que ve aquí inevitable. Una força bàrbara, caòtica, que en el seu arrauxament arrossega indistintament les coses més desiguals, però força, tanmateix, davant la qual no podreu restar indiferents.

Aquest film històric està muntat amb un ritme de cavalcada. Es esplendoros de moviment, tant que la majoria dels períodes han estat tractats com a film musical i no com a film parlat. A la conjura de les músiques marcial i bèl·liques, les imatges són llançades en una cursa engegadora de debò. Davant d'aquesta enfilada d'imatges, què importen la inexactitud històrica, l'arbitrarietat total de la decoració i la indumentària, la *vedette* de circ que a estones sembla la Dietrich?

Tots els mitjans materials han estat posats a disposició de Sternberg, i quan diem tots i parlem de Hollywood el lector ja sap a què atendre's. En escenes com la del casament de la futura Caterina amb el príncep idiota, un hom perd materialment el cap.

JOSEF PALAU

(Acaba a la pàg. 8)

«El Darrer Milionari»

René Clair és, sense cap mena de dubte, el millor director — gairebé diríem l'únic — francès. Té originalitat en els assumptes i en la manera de tractar-los. Es dels pocs noms que pot presentar el cinema europeu. Però ara, segons sembla, la seva estrella ha empal·lidit.

El nou film de René Clair no ha estat pas un èxit. La crítica se li ha mostrat severa. És, evidentment, el seu dret. Però — es pregunta Georges Hilaire des de *La Dépêche* — què reprotxa la crítica a René Clair?

«René Clair — respon — és un jove presumptuós. Ha refusat, per orgull, de dir-se a un «veritable escriptor». És aquesta l'opinió d'Antoine. Ho és també, cosa més sorprenent, la d'Emile Vuillemoz, que demana a l'autor que recorri a escenaris de Tristan Bernard i de Rip! És impossible girar-se més exactament d'esquena a l'estètica evident del film. Hi ha a França un autor que redacta ell mateix els escenaris inspirant-se en els seus sòls recursos, i li demanen que fotografiï Georges Ohnet o Louis Verneuil. Com es concep el paper de la creació cinematogràfica?

«La veritat és que el millor del darrer film de René Clair és en l'escenari... El fracàs d'*El Darrer Milionari* no ve pas de la idea poc original però fecunda i d'una seguretat cinematogràfica a tota prova, ve de l'execució. René Clair, autor, ha fet un film excel·lent. René Clair, postor en escena, ha desnaturalitzat aquest mateix film. Els gags, les troballes còmiques de detall no són gaire noves, ni prou ràpides. El film s'arrossega... El film és esguerrat, és cert. Però la falta és venial. René Clair resta un autor de films, mentre que Rip i Tristan Bernard, que Vuillemoz crida en ajuda, són uns autors de vodevil. És singular que una premsa indulgent envers les pitjors farses militars grollerament filmades s'afanyi a enterrar, per una equivocació, un autor francès que és gairebé l'únic que comprèn i exerceix el seu ofici.»

El paper educatiu del cinema

El progrés tècnic ha donat a les escoles un mitjà meravellós de vèncer els obstacles del temps i de l'espai i de dur a les classes el món exterior, per més llunyà que aquest sigui.

A la Universitat de Harvard s'ha pogut constatar que un estudiant, gràcies al cinema, aprèn un 20 per cent més de matèries que abans. Pel que fa als temes científics, llur ensenyament és particularment facilitat pel cinema, i la millora constatada en aquest sentit pot avaluar-se en un 35 per cent.

El film sonor té un valor particular per a l'ensenyament de la sociologia i de totes les ciències que exigeixen un contacte directe amb certs fenòmens de la vida, com la psicologia, la lingüística, etc.

La medicina i la cirurgia, el comerç i la indústria, totes les branques de l'activitat humana poden ésser objecte d'ensenyament pel cinema.

Georges F. Zook, ex-alt comissari d'Educació dels Estats Units, ha definit encertadament aquest paper educatiu del cinema: «El nostre ordre social — ha dit — ha convertit en molt més complicada la tasca de l'educador. El cinema permet de coordinar i passar en revista tota la massa dels fets, servint així l'obra de l'educació.»

(Del *Literary Digest*, Londres)

CINE...! en la seva més elevada expressió, al CAPITOL

Imatges amb vida! Passions desfermades!

Una producció de qualitat COLUMBIA

AVUI AL TIVOLI

LA BATALLA LA BATALLA LA BATALLA

L'emotiva i espectacular obra de CLAUDE FARRERE, portada al lleu amb gran desà i dignitat modèliques per ANNABELLA, CHARLES BOYER i INKIJINOFF

Direcció: NIKOLAS FARKAS

ACTUALIDADES
BAMBLA de CATALUNYA 37-Tel. 11701

AVUI

Matinal: a les 11
Especial: a les 3'30

Sessions infantils

Vegeu programes

A les 6 el programa d'ACTUALITATS amb el SETGE d'ASTURIES i els nous reportatges

El encanto que es Cataluña Andorra

El rey de los deportes Gozos del invierno en Alsberg

Suerte de marino AVIAT

LOS ULTIMOS 20 AÑOS UN DOCUMENTAL FORMADO POR PAGINAS CINEMATOGRAFICAS RECOGIDAS DE LOS ARCHIVOS DE TODOS LOS PAISES EUROPEOS 1914 FOX 1934 TOTALMENTE INEDITO

En el nostre viatge per Rússia vam veure dos dels films soviètics més nous. Es titulaven: *Venjança* i *Tempestat*.

Venjança presentava un dels tants pobles russos perduts entre les regions més apartades del món civilitzat on els soviets miren d'anar penetrant de mica en mica. Un poble de pastors que té un gran bosc i una ermita que considera sagrats. Hi arriba un enviat comunista i aquest comença

desconeguda del gran públic, perquè el cinema rus pugui ésser assaborit íntegrament per nosaltres.

Grotze (*Tempestat* o *La Tempestat*, ja que en rus no existeix l'article) era el film de la temporada presentat amb tots els honors. Realitzat per Petrov sobre la novel·la del mateix títol d'Ostrovsky. Presenta la vida burgesa russa d'abans de la revolució. Una dona veritablement religiosa ha comès una falta. És tant el seu remordiment i es creu tan indigna, que un dia fugirà de l'església i acabarà confessant en la via pública la seva falta. Menyspreada de tothom, no li queda altre remei que tirar-se al Volga. Mentre l'altra gent, més de la màniga ampla i més hipòcrites, malgrat ésser mol més vils i depravats viuen tranquil·lament i passen per persones altament religioses i honorables.

Aquest film ja és a Barcelona. Potser s'hagi acabat un altre dels esculls amb què han topat fins ara els films soviètics: arribar ací amb massa retard. Primer, deien si el passarien amb el nom de *Tarasova*, títol absurd si es té en compte que no és el nom del principal personatge del film, que és diu Caterina, sinó el nom de l'artista del Teatre d'Art de Moscou que l'interpretava. Sembla que a darrera hora respecten el títol de *Tempestat*.

Veurem com serà rebuda aquesta pel·lícula. La meua impressió és que aquesta novíssima producció soviètica no agradarà massa, com no han convençut al gran públic altres de millors. En *Tempestat* retrobem el que ja s'ha retret a altres bandes germanes. Un cert amuntegament en algunes imatges. Un ambient llobreg que desplau als nostres espectadors, acostumats al luxe del cinema americà. Un ritme lent que ací no es persona i que allí em sembla que és completament acceptat. Un exemple: Caterina en la seva nit de núvis està a la finestra contemplant la lluna i recitant uns versos que em qualifiquen de molt bons; passa molta estona; fins que és tret brutalment del seu romanticisme per l'espòs concupiscent. Aquest passatge, allí, era esmentat amb elogi. Dubto, però, que sigui grat al paladar del nostre públic, i amb això no vull pas jutjar ni la pel·lícula ni el públic de casa nostra.

I encara hauré de veure els estralls que la censura hi pugui fer. Els films russos acostumen a ésser, de per si, un xic desllorats o almenys amb una unitat no massa forta i, de vegades, el simbolisme els acaba de fer més difícils. Recordem que a Rússia, ja sigui per mitjà de programes, ja sigui per mitjà d'explicacions que es donen al públic, mentre aquest s'espera als vestíbuls, s'aclareix el significat i el simbolisme dels films. Ací no ens els aclareixen. Al contrari, la censura, sovint, té cura de deixar-nos-els a les fosques.

Tempestat, segurament, és un film ben fet. I amb fotografies esplendides. Una de les arts en què més han excel·lit els russos, és la fotografia. Veient *Tempestat* pensava si bona part de la qualitat del cinema soviètic no radica en la fotografia i recordava *La Terra* i *Romança sentimental*.

RODOLF LLORENS

(*) Vegi's MIRADOR, núm. 292.

Concurs d'escenaris

La revista *Cinema Amateur* té obert un concurs d'escenaris cinematogràfics, el termini d'admissió del qual finalitza el 30 del mes que avui comencem.

Aquest concurs és obert a tots els amateurs, sense distinció d'entitats ni nacions, que desitgin prendre-hi part. Els dos premis a atorgar són: un per al tema més original i de majors possibilitats cinematogràfiques, sobre una idea original o adaptada, i un altre per al treball que es consideri que millor prepara la filmació de les escenes i en el qual s'avanci d'una manera precisa la composició general i el muntatge del film.

No cal dir amb quin interès cal seguir aquesta iniciativa de l'esmentada revista.

Historia? Sàtira? Aviat al FANTASIO

Dolores Del Rio en MADAME DU BARRY

Warner Bros.-First National

EL TEATRE

Dario Niccodemi

Dario Niccodemi fa una mesada llarga que deixà d'existir. Abans de dedicar-li aquestes ratlles, hem volgut que transcorreguessin uns dies... Estàvem segurs que, àdhuc al seu país, l'autor de *L'aignette* i de *La volata* tindria el que se'n diu uns funerals de tercera. Hauriem desitjat, però, equivocar-nos. No ens hem equivocat.

Dario Niccodemi, que escrivi en francès tres de les seves obres més conegudes: *L'aignette*, *Le reflux* i *Les requins*, i que, enamorat de França i del teatre francès, assolí, en els darrers temps de Réjane, una forta popularitat, no ha merescut de la premsa

Dario Niccodemi

parisenca més que unes notes necrològiques vulgars.

A Itàlia, la seva pàtria, tampoc, arran de la seva mort, no han estat abundants els elogis ni els estudis crítics.

I és que en el teatre de Niccodemi, tot i les seves subtilitats de diàleg i la seva vibració, no hi ha més que artífici i efectisme. Dintre d'un quant temps, no se'n recordarà ningú. Quan un escriptor de prestigi com Adriano Tilgher publica un llibre sobre el teatre contemporani, a Dario Niccodemi només l'esmenta per rebentar-lo.

Niccodemi era un autor d'ahir. La seva habilitat extraordinària hauria pogut salvar-lo en part. Però era massa fred. Amb l'agudesia i l'enginyositat, quan són superficials, no n'hi ha prou. Cal un fons. Per això no durarà una obra com *L'alba*, *il giorno*, *la notte*.

Dario Niccodemi triomfà mentre una Réjane, una Tina di Lorenzo, una Vera Vergani, una Dina Galli o un Ruggero Ruggieri (*Il titano*) li representaren les obres.

Després vingueren uns altres artistes. I uns autors joves...

Recordem la visita que Niccodemi ens féu als barcelonins. Fou a començos del mes de gener de 1924, al teatre Goya.

En una conferència preliminar a la representació d'una comèdia de Zorzi, es lamentà de la manca de tradició del teatre italià. «Tradició—digué—equivala a riquesa.»

—Ah, si a Itàlia—exclamava—hi hagués una tradició de teatre com a França, com a Espanya, com a Anglaterra! Fins a mitjans del segle XVIII—afegí—Itàlia gairebé no tingué teatre. Aleshores començà a tenir-ne amb Goldoni, que seguia les petjades de Molière.

Més tard, el teatre italià, o en italià, s'imposà, segons Niccodemi, no pels seus autors, sinó perquè comptà amb uns artistes que es deien Eleonora Duse, Italia Vitaliani, Teresa Mariani, Ferruccio Grandi, Ermette Zacconi, Tomasso Salvini...

En remarcar això, Niccodemi no s'adonava que ell era, encara, un dels autors d'aquella època.

De Niccodemi restarà, però, l'home. La seva vida d'aventura, de passió i d'inquietud, és superior a la seva obra.

La novel·la de la vida de Niccodemi encara no ha estat escrita.

Serà més interessant que els seus dramas i comèdies. Més real. Més humana.

JOAN TOMAS

UN CENTENARI

El saineter Eduard Escalante

Enguany es compleix el primer centenari del naixement del saineter Escalante. L'avinentosa, per tant, és propícia per a dedicar-li un record.

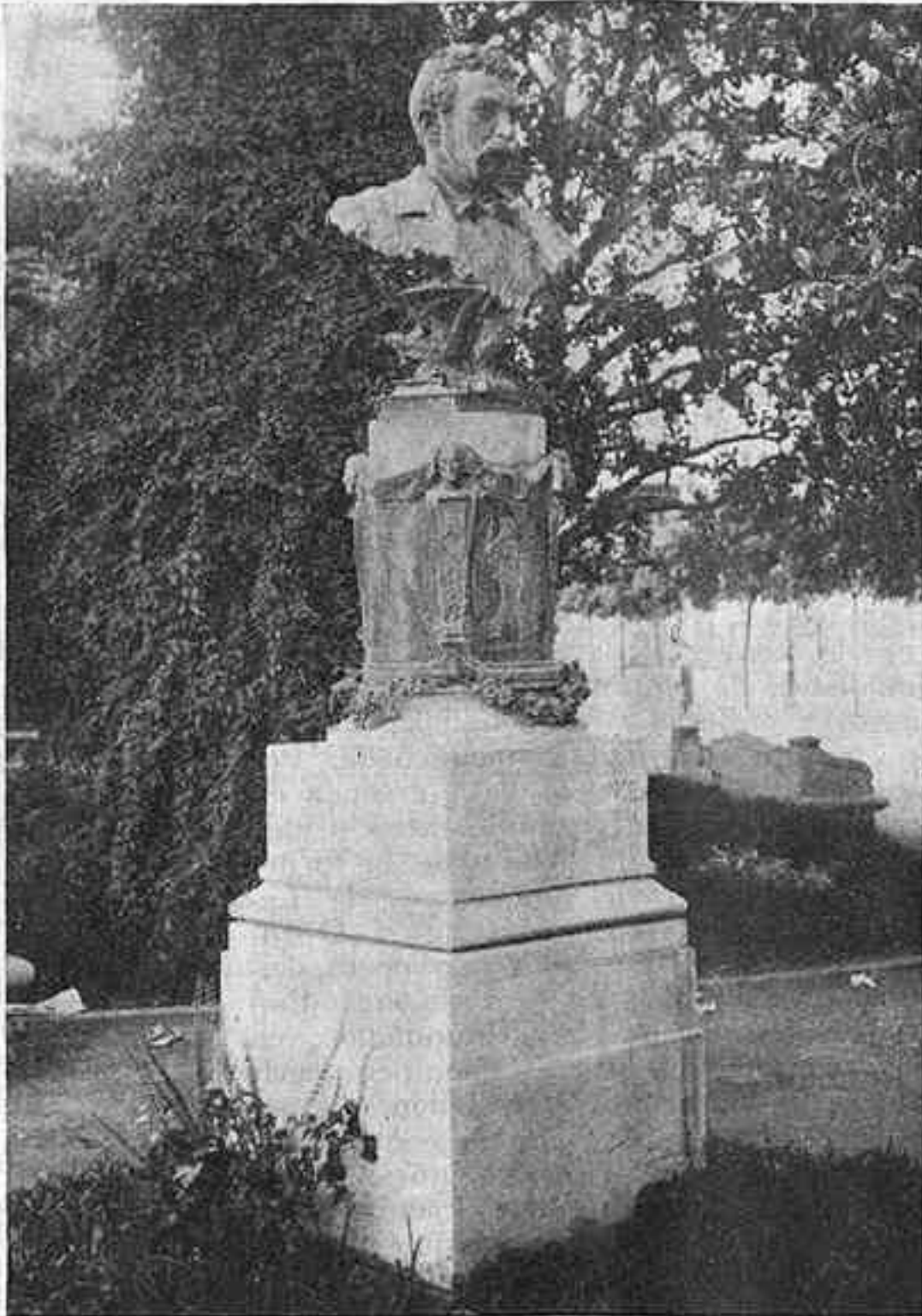
Eduard Escalante i Mateu va néixer a la barriada marítima del Cabanyal — ciutat de València — el dia 20 d'octubre de 1834. Per cert que — paradoxalment, tractant-se d'un autor còmic — va arribar al món sota un signe malastruc. La seva mare, donya Mònica, morí a l'adveniment del fill; el seu pare, don Joan Antoni, que era un progressista entusiasta, hagué d'expatriar-se a causa de les seves activitats polítiques. I el nen Eduard restà sota la cura d'unes bones amigues de la família, no solament aleshores, sinó també quan tenint el fill cinc anys, va morir el pare exiliat.

El noi, en adonar-se que era una càrrega per a les seves protectores — persones de no massa recursos econòmics — es dedicà, per a tenir algun guany, a un ofici molt valencià, pel qual han passat remarcables artistes: el de pintar ventalls o *palmitos*. Escalante, més endavant, va anar a Madrid, on l'havia cridat, per a afavorir-lo, un oncle seu que hi vivia en excel·lent posició; però no va arrelar a Madrid, entre altres raons perquè havia deixat a la ciutat de València l'amor de la dona que havia d'ésser la seva esposa. I a la ciutat de València retornà, on seguí pintant ventalls fins que, en una crisi d'aquest ofici, fou atorgat en 1880 al ja popular saineter un càrrec en la Junta Provincial de Beneficència Particular.

Escalante havia anat dedicant part dels seus lliures a la lectura, especialment a la relacionada amb les seves aficions teatrals. Així començà escrivint no menys que una grandiloquent tragèdia en vers espanyol titulada *Raquel*, que, certament, no permetia endevinar els fonaments de la popularitat que posteriorment havia d'assolir l'autor. Més tard, en 1855, va compondre *La muda* i *La vanitat castigada*, dos autes religiosos pertanyents al gènere popular dels *milacles* o miracles que, basant-se sempre en fets tautomàtics de la vida de Sant Vicenç Ferrer, s'h'an vingut representant a l'aire lliure fins fa poc. I finalment — en 1861 — va estrenar al teatre que primer es deia de la Princesa, després de la Llibertat, més tard altra vegada de la Princesa i avui altra vegada de la Llibertat, un sainet titulat *Deu, deu i no-venta*, al·lusiu a les rifes de carrer i primer d'una llarga sèrie en la qual havia de plasmar animadament la vida de la classe mitjana i del poble de la ciutat de València durant la segona meitat del segle XIX. Qui no la conegui — almenys d'haver-la llegit — no pot formar-se una idea exacta d'aquesta bellugadissa galeria de tipus populars i mesocràtics; senyorettes primmirades, valents plens de por, aspirantes a tiple, rivals de Noè (no per l'arca, sinó pel raïm), enemics de la veritat, xafarders i xafarderes, flamencs que no són de Flandes... ni d'Andalusia, adversaris del treball i enamorats de la barrilla, estuejants a costa d'altri, etc.

Escalante, que, a més d'un gran nombre de sainets, escriví algunes composicions des-

criptives de costums, morí el 30 d'agost de 1895. La seva mort fou molt sentida. Tot seguit va sortir una iniciativa per a aixecar-li un monument i, per a reunir els necessaris mitjans econòmics, es varen celebrar diverses funcions teatrals, entre elles una al teatre Espanyol de Madrid, en la qual es va representar en la seva llengua original un sainet d'Escalante — *Bujar en caldo gelat* — i va pendre-hi part Maria Guerrero interpretant el paper de florista valenciana en una obreta de circumstàncies i cantant aquesta cobla:

Monument a Escalante (València)

La escaleta del dimoni no és sempre la de l'infern, pos pa Escalante eixa escaleta fou la escaleta del cel.

(Cal fer constar que *La escaleta del dimoni* és una de les obretes d'Escalante, publicada per cert al número 33 d'aquells quaderns de *Lectura popular* que editava *Il·lustració Catalana*.)

Parlant d'Escalante s'ha escrit: «Por su analogia con un ilustre escritor, al ilustre sainetero le llamaban sus admiradores, que son muchos, el don Ramón de la Cruz del teatro valenciano. Era un sobrenombre que él, modestamente, rechazaba por creerlo inmerecido, pero que, no obstante, ganado se lo tenía.»

Per altra banda, a Catalunya ha estat comparat amb Emili Vilanova i amb Frederic Soler; probablement la semblança és major amb el primer que amb el segon.

El centenari del seu naixement pot servir perquè el llegeixin i vegin representat alguna obra seva persones que ni l'han llegit ni l'han vist representat, però que malgrat això es refereixen de vegades a Escalante d'una manera massa despectiva.

A Escalante cal pendre'l com era: com un home del poble que escrivia de cara al poble en una època d'escassa cultura mitjana i en què el valencianisme — amb algunes excepcions — no passava d'ésser una utopia. Qui examini Escalante amb una gramàtica, un diccionari i una història literària, s'exposarà a no poder realitzar el seu propòsit perquè no el deixin les riallades del públic de bona fe — el públic cent per cent — que per ventura veu interpretar encara una obra del popular saineter...

ALMELA I VIVES

LES ESTRENES

Amichatis i Màntua, *L'assassinat del carrer 42*
(Teatre Apolo)

Moltes vegades hem hagut de pensar si no seria millor que en comptes de posar-nos enfront de la producció teatral catalana actual en una actitud d'exigència de qualitat estètica i de dignitat literària i intel·lectual, ens hi colloquéssim amb un gran esperit de condescendència, disposats a trobar-ho tot bé per més que repugnés a les nostres idees i sentiments, vistes les poques ocasions que tenim de poder donar curs a una inclinació nostra que massa sovint hem de contrariar, la qual, per altra banda, ens sembla que és la de tota persona normal: La de complaure's més a donar una satisfacció que un disgust.

Es tal la categoria del poc que ens ofereixen avui els nostres comediògrafs i dramaturgs, que més d'una raó ens aconsellaria d'adoptar una resolució en el sentit que hem assenyalat.

Si per un cantó ens estalviàvem de passar per uns purs rebentistes als ulls del públic al qual aquesta desgraciada producció complau, per l'altre evitariem a la nostra persona un bell grapat d'incomoditats i ésser objecte de dicteris i escameses per part d'aquells autors i els seus amics i familiars, d'una vanitat hiperestèsica dels dels primers i d'una adhesió tan fervent i entusiasta bona part dels altres.

Seguir aquesta resolució que hem apuntat simplificaria de manera considerabilíssima la nostra tasca i ens donaria força més alegries que mals de cap, a part del que hem dit més amunt sobre el plaer que ens dona aplaudir i lloar qualsevol cosa que ens sembla que s'ho mereix, feina molt més agradable i agrada que la de censurar i trobar defectes.

Tot això potser és un preàmbul desproporcionat per a sortir a parlar de *L'assassinat del carrer 42*, *set actes i una conferència telefònica*—segons els anuncis— titulat *L'assassinat del carrer 42*, original de Màntua i Amichatis, estrenat la passada setmana al teatre Apolo; però no ens sembla del tot impertinent. El que hem de dir sobre aquesta darrera producció dels populars autors i el que en altres ocasions hem hagut d'explicar amb referència a les d'altres, bé mereix aquesta mena de justificació davant algunes persones que més ben intencionades que amants de la bona qualitat, han volgut trobar massa dures algunes de les nostres apreciacions.

No es pot negar que *L'assassinat del carrer 42* és una obra trepidant, engrescada i distreta; i el públic la segueix amb gran interès, subratlla amb remors diversos els distintes episodis, còmics o tràgics, amb silencis atents els punts culminants de la intriga i aplaudeix de bon cor a l'acabament de cada acte. Amichatis i Màntua coneixen bé el seu ofici d'animadors, saben treure un excel·lent partit dels materials amb què juguen i manegen els seus recursos amb formidable agilitat i eficiència, demostrant una compenetració amb el seu habitual espectador, que no és pas deguda a cap esforç ni a cap violència damunt llur personalitat per tal d'aconseguir-la o simular-la, sinó que és ben espontània, sincera i efectiva.

Però, per damunt de tot — qualitat no gens menyspreable per a ells i per als conreadors del mateix gènere —, Màntua i Amichatis ens mostren la capacitat enorme dels seus pulmons, inflant, amb buf ininterromput i potent, un assumpte pueril i banal,

Teatre Poliorama

Temporada oficial de Teatre Català
Inauguració de la temporada
7 novembre 1934

Les ales del temps

D'Avell Artís

"Perquè demà surti el sol"

Les circumstàncies que travessem ens han obligat a ajornar indefinidament la presentació de la farsa d'Angel Ferran *Perquè demà surti el sol* de què vam parlar als nostres lectors ja fa algunes setmanes.

La companyia de la Secció de Teatre de l'Ateneu Politechnicum, que—com diguérem també—és la que ha pres al seu càrrec l'estrena de l'obra esmentada, segueix els assaigs per tal, bell punt sigui possible, de dur a terme la representació.

Així, no és que hágim desistit del nostre intent, sinó que, per raons prou òbvies hem hagut de deixar-lo de banda, ara per ara.

Tan aviat com puguem donarem als nostres amics noves notícies sobre aquesta estrena que esperem que no els ha de defraudar i ens ha de fer quedar prou bé en la nostra primera temptativa en aquests terrenys per a estimular-nos a repetir-la alguna altra vegada.

EXCELSIOR

MUSIC-HALL INTERNACIONAL AMERICAN BAR DANCING

GRAN EXIT

INESITA PENA

I el seu espectacle 1934 Dues orquestres

Teatre Novetats

Molt aviat

ESTRENA de la sarsuela en tres actes, lletra i música del mestre Penella

Curro Gallardo

EL NEGRO QUE TENIA

EL ALMA BLANCA

LA DELICULA DEL AÑO

Sstanbul

El millor Dancing de Barcelona

TOTES LES NITS EL GRAN EXIT

BEA EGERVAY

DUES ORQUESTRES

TEATRE NOU

La setmana entrant ESTRENA

La bella burlada

Música del Mestre Padilla
Lletra d'Andrés de la Prada

Pel gran baríton Marc Redondo

URQUINAONA

Demà estrena

MYRNA Clark GABLE

LOY

HOMBRES EN BLANCO

Un film extraordinari

Teatre APOLO

COMPANYIA CATALANA DE GRANS ESPECTACLES

Primera actriu: Assumpció Casals
Primer actor i director: Josep Clapera

CADA NIT, L'EXIT ESCLATANT

L'ASSASSINAT DEL CARRER 42

L'obra cim dels populars autors AMICHATIS i GASTON A. MANTUA

PER FI, TORNA

El colós intèrpret de SOC UN FUGITIU

En el drama més intens i humà que el cinema ens ha donat des d'aquella famosa producció

Director:
Mervyn Le Roy

EL MUNDO CAMBIA

PAUL MUNI

WARNER BROS. FIRST NATIONAL

La renaixença al Rosselló

La infrangible unitat nacional es manifesta amb la llengua. Mallorca, València i Rosselló, regions de la nació, quan la Catalunya estricta emprà l'idioma per a retrobar-se, senten, en més o menys intensitat, tant se val, un desig de conreu literari de la llengua, ànima de la col·lectivitat. L'exemple dels esperits selectes de la Catalunya estricta és seguit, primerament, per Mallorca, on l'esperit nacional, encara que extremadament afeblit, no s'havia perdut del tot; per València, que tocatardana, 'escrupolo-

catalans en venir a França ens hem trobat encara a casa nostra.» Al Rosselló, el formulisme emboira la idea nacional; la feina dels primers iniciadors d'aquest moviment que, per raó geogràfica i històrica, és dèbil i probablement destinat a extingir-se per manca d'ambició política, és desalentadora; per això, els noms de Pere Courtais, Justin Pepratx, Francesc Roux, Bonafont i Pere Talrich, defensors i primers animadors del conreu literari de la llengua catalana al Rosselló, tenen el prestigi, al

Del llibre de Talrich «Records del Rosselló»

losa de conseqüències, matisa, però no abandona una ambició que concreta en el caire exclusivament literari. Rosselló, després de la restauració dels nostres Jocs Florals, en un sentiment d'enyorança sent renàixer la seva ànima i, entremig d'un ambient desfavorable, dominat per una altra cultura, troba, en els motius inspiradors de la seva producció poètica, la consagració del fet indestructible de la raça. Els poetes de les primeres i migrades manifestacions renaixentistes del Rosselló ens diuen, amb llurs poesies, que són germans dels catalans de València i de Mallorca. Hi ha la mateixa sensibilitat, el mateix amor al paisatge, als costums, a la tradició, a la terra nativa, nexa comú de la Renaixença poètica nacional.

Les poques manifestacions de literatura catalana al Rosselló abans del 1850, són cants místics, glosses litúrgiques i proses didàctiques. Noti's que a la Catalunya estricta, abans del 1833, el conreu de la llengua es limita també a aquest caire, sobretot la prosa, extensíssima en les primeres dècades del segle XIX.

La llengua catalana al Rosselló mai no havia estat del tot abandonada. En el període pre-renaixent, balades, cançons, drames religiosos, són testimonis de l'arrel popular de la llengua. Simó Salomó i Melcior Gelabert, ambdós doctors en filosofia del bisbat d'Elna, escriuen *La Regla de Vida*; Pere Mercè i Santaló tradueix els Psalms; un anònim capellà del bisbat de Perpinyà (1) publica un recull de *Cànçons Catalanes*, traduïdes dels de Sant Sulpici (1846); Guillem Angel, rossellonès de Tuhr, escrit peccat religioses i tradueix al català les tragèdies de Corneille i Racine. Entre les peces religioses cal assenyalar *La Sacrifici de Abraham* i *Sant Joan dins lo Desert*, d'Antoni Maria. En 1852 hi ha una manifestació eloqüent d'una ànsia indefinida encara, però precursora d'un rebotament. És la publicació de la primera *Gramàtica catalana-francesca* de Pere Puiggarí. Igual a la *Gramàtica catalana* de Ballot a Catalunya i a la *Gramàtica de la llengua mallorquina* de J. J. Armengau a Mallorca, coincidència remarcable, l'obra de Puiggarí precedeix, com a Catalunya i a Mallorca, les primeres manifestacions serioses de llengua catalana.

Aquest ordre de continuïtat en el conreu literari de la llengua nacional pren nova empremta quan, després dels Jocs Florals de Barcelona, uns quants catalans del Rosselló, animats per la noble idea restauradora, treballen, amb la fe dels creients, per ressuscitar la llengua. És Justin Pepratx, l'autor de *La Renaissance des lettres catalanes* el qui diu en el discurs de la festa literària de Banyuls de la Marenda (1893): «...La llengua dels avis, la llengua de la llar patral, la que havem mamat amb la llet, la del Pare-nostre, té i tindrà sempre un poder i una atracció irresistibles i més forts potser, a lo menys més durables que los del mateix amor. Amb ella han nascut nostres sentiments, ella no és pot mai més oblidar.» La festa de Banyuls de la Marenda aplega per primera vegada, amb una mateixa ànsia, amb un desig precís, els pobles de llengua catalana i entusiasma els nostres renaixentistes. Artur Masriera diu amb emoció nacionalista: «Els

marge de la vàlua artística de llurs produccions, d'heroics precursors.

Aquelles paraules de Jacint Verdaguer: «La llengua catalana, si ha de morir un dia, no morirà sinó amb lo món» i que J. Blazi, perpinyanès, recollia amb un deix malencònic, no semblen resar pel Rosselló. Era l'any 1906 quan Monsenyor Carselade, davant l'ús de la llengua francesa i endut pel sentiment catalanista, recomanava a tot el clero rossellonès, amb un to d'exigència, l'idioma de la terra. Deia: «Es impossible atènyer el poble i li fer comprendre i aficar dins la memòria les veritats de la religió i els preceptes de la moral si aqueixes veritats i aqueixos preceptes els hi expliquen en una llengua que no els hi és familiar i no és aquella amb que pensa i concep les coses. Mentre el llenguatge habitual, això és, el de conversar en família i amb gent on viu, sigui el català (i Déu faci que ho sigui per molt de temps) serà una obligació dels preveres que tenen cura d'ànimes de servir-se habitualment d'aquest llenguatge, en haver de complir entre els fidels el seu deure de donar l'ensenyança religiosa.» Aquestes recomanacions de Carselade donen idea de l'estat de la llengua catalana al Rosselló quan justament es complien noranta anys del naixement de Pere Courtais, patriarca de la Renaixença rossellonesa.

Malgrat tot això, l'esperit català no hi manca pas. Els costums, les festes, les funcions religioses són catalanes. Pel pla del Rosselló — deia Juli Delpont (2) — per les costes de la Salanca i de la Marenda, a Vallespir, a Conflent, Cerdanya, el poble pensa, treballa, canta i viu en català, però no el sap llegir ni el sap escriure. El renaixement literari de casa nostra té, però, la virtut d'encomanar el seu esperit al Rosselló. Uns quants homes, amb la vacil·lació pròpia dels començaments, assagen l'ús literari de la llengua. Courtais, nat a Argelès de Mar, és el primer. Les seves poesies tenen el perfum de la terra i l'emoció del qui ha trobat, al fons de la seva ànima, l'expressió justa dels sentiments. *Les Flors del Canigó*, poesies de to subjectivista, tenen, totes, la característica dels nostres primers versaires trobadorescos; en llegir-les, hom les associa, sense matisos diferencials, amb la major part de la producció inicial del nostre moviment literari. Hi ha l'ànima catalana, amb les mateixes emocions i sentiments, fet indestructible de la comunitat nacional. Courtais, autor també de faules satíriques i humorístiques, des de París, on resideix i mor, recull, per a publicar, amb la noble ambició renaixentista, les obres catalanes del Rosselló. La constància de Courtais el porta en 1884, quan compta ja seixanta-vuit anys, a tirar als Jocs Florals de Barcelona *Corantes Rosselloneses*, que el jurat premia amb un accésit extraordinari. Aquestes *Corantes Rosselloneses*, recull d'unes quantes cançons populars que Courtais ha col·leccionat amb molta feina perquè ningú no li ha prestat col·laboració, són les més antigues de la seva terra, moltes d'elles escampades a tota la Catalunya gran. N'és un exemple la que fa:

A la plaça hi ha ballades.
Mare, deixeu-m'hi anar;
jo que sóc tan boniqueta,
jo que sóc tan boniqueta
ballador no em fallarà.

Courtains, en presentar aquest treball, lamenta l'estat d'inconsciència del poble rossellonès. Diu: «Es dolorós confessar-ho; lo Rosselló emportat dins l'òrbita de la gran pàtria ha oblidat que la petita ha tingut ses glòries particulars que mereixen recordança i no ha sabut imitar als germans de Catalunya.»

L'exemple és seguit; les seves lamentacions serveixen per esperonar altres esperits tan sensibles com ell a l'amor a la llengua i, quan en els últims dies de la seva vida veu una confraternitat de tots els homes de llengua catalana, té l'orgull de la feina feta i l'esperança de la seva utilitat.

J. M. MIQUEL I VERGES

(1) Notícia. Just Cabot. *Els iniciadors de la Renaixença* (Editorial Barcino, 1928).
(2) Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906).

VARIETATS

Sobre Jeroni Zanné

Fa uns quants mesos, moria a l'Argentina el poeta català Jeroni Zanné, al qual, per la ploma de Rossend Llates, MIRADOR dedicava un breu estudi (número 284, 12 de juliol).

Joan Torrendell, el català que no ha estat desarratllat per la seva estada a l'Argentina, sinó que la fa servir per a fer conèixer en aquelles terres els homes i les coses de Catalunya, ha publicat a *El Hogar* un article sobre Zanné o el *parnasianisme en las letras catalanas* del qual ens plau reproduir alguns fragments.

Després d'explicar, en breus però justos termes, l'obra del Jocs Florals i de Maragall, Torrendell diu:

«Integrant un grup d'escriptors rebels, que es llança a la seva primera aventura literària amb la revista *Jovenut*, Zanné adopta actituds resoltes contra formalistes i maragallians, oposant al retoricisme dels primers i a l'abandó dels segons, una renovada pedrera ideològica i sentimental amb un vocabulari autènticament poètic i una mètrica estrictament regulada. Zanné, amb gran delicadesa, imposada per l'exacerbació patriòtica d'aquells dies, que no pretenia fer, s'adonà que havia arribat el moment de situar la poesia en el seu clos essencial, molt diferent del polític i del didàctic, i de canviar els temes, la tècnica i el lèxic de la primera època, per temes, tècnica i lèxic lliures de convencions vernacles, d'intents nacionalistes, de limitacions formals, segons els mestres preferits i del llenguatge anquilosat i reduït, encara una mica rústic. Per altra banda, confessava la seva creença en «la relació íntima i indissoluble entre la idea poètica generadora i la bellesa de la forma expressiva»; declarava que després de Leconte de Lisle, Carducci, Heredia i D'Annunzio, «ja no era permès a cap poeta deixar córrer les agües roges i revoltes d'un riu per sobre de la plana inundada»; en suma, fustigava els poetes que, per servir cegament la sinceritat, es resistien a donar l'expressió que fixaven tal com sortia, encara que fos amb espontaneïtat inculta. Zanné pogué dir amb Sully Prudhomme: «Avui la improvisació és impossible; el full on he escrit *Le Vase brisé* està ple de rectificacions. I és la mateixa sinceritat de la meua tristesa la que m'ha obligat a fer repetides correccions per tal d'aconseguir la seva expressió més exacta.»

«D'aquesta vehement iniciativa partí el cicle parnassí a Catalunya, que ajudà a purificar l'ambient literari i a ampliar la cultura dels cercles selectes, mitjançant investigacions, lectures i estudis d'autors estrangers, les versions dels quals feren arribar a cert públic ansios de novetats. Entre aquestes aparegué l'Emfasi, en contraposició al mot pla, i es revifà el Sonet, llargament abandonat per artificial. I, a despit de les exageracions que cada escola produeix, el parnassianisme contribuï a entonar en llenguatge líric i a enriquir les formes poètiques, que més tard i per sempre el Simbolisme afirmà magníficament, cultivat després per Josep Carner i la teoria de poetes mallorquins, que Zanné admirava. Puc afirmar que aquests conreadors de l'harmonia i l'exquisidesa influïren en el poeta parnassí per a inclinar-los a les fonts del classicisme greco-latí, que amb afortunat poema recomanava anys després, en dies de confusió avantguardista, als poetes joves de Catalunya, ja des de la seva residència definitiva de Buenos Aires, on en els lleures de la seva vida ordinària continuava cultivant, fidel fins a la mort, el seu jardí parnassí i renovant les seves deambulacions imaginàries per les terres preferides de l'Hèllade i del Laci.»

UN AUTOR RETIC

Pèider Lànsel

Mig segle d'estudi, de treball, d'assiduitat consagrada a un ideal, honoren una vida en qualsevol activitat. Cinquanta anys dedicats sense defalliments al renaixement d'una llengua, d'una cultura, d'una raça, gairebé anorreades, signifiquen una fermesa de voluntat força rara, si bé encara trobable en algunes petites nacionalitats europees. Però, tota una vida tenaçment i fidelment consagrada a la tasca gegantina d'evitar l'anihilament total d'un poble i de contribuir ef-

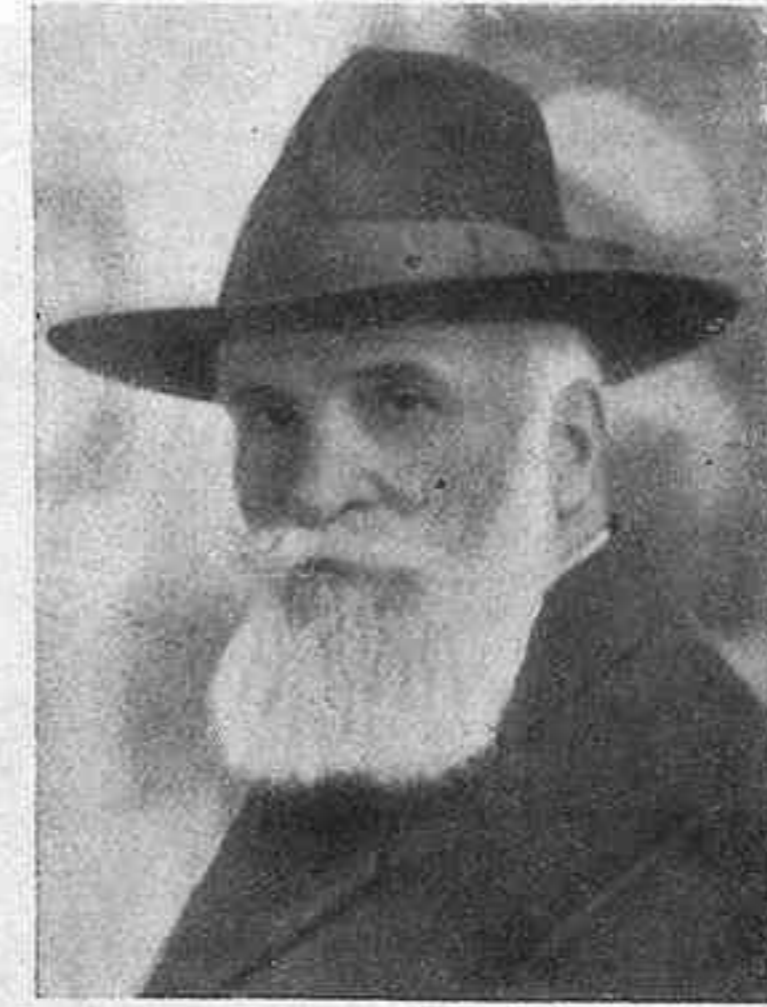
En 1887 publicava, sota pseudònim, les primeres poesies. La major part de les seves obres foren recollides a l'Anuari de la Societat Reto-romana, *Annalas* (d'on notem aquestes dades). Més tard recollí i edità una cinquantena de cançons populars d'Engadina, llarga tasca a la qual dedicà uns quants anys de treball constant.

Les *Annalas* acolliren successivament les més belles produccions del poeta. En 1892 Lànsel feia estampar una primera col·lecció escollida dels seus poemes sota el títol de *Primulas*. En 1912 els seus amics de les seves poesies podien alegrar-se d'una nova publicació: *La cullana d'ambras* (*El collar d'ambre*) i d'una altra en 1929: *El veigl chalamèr* (*El vell tintor*), veritable tresor de la més bella poesia ladina.

Tota l'obra de Lànsel vibra d'un profund amor a la seva llengua materna, a la seva Engadina, a la Suïssa tota, que sempre ha vist amb bons ulls i ha secundat el renaixement retic. Esmentem encara dues edicions de *La Musa ladina* i *l'ls Algords* (*Els records*), així com un gran nombre de poesies, traduccions, contes i articles. Fa una vintena d'anys, Lànsel escriu una sèrie d'articles titulats *Ni italians ni tudais-chs!* en defensa de la llengua retica contra els atacs de Salvioni i d'altres filòlegs italians, els quals pretenien degradar el romanç i el ladí a vulgars dialectes italians, articles que el feren popular a tot Suïssa.

L'obra del patriota i de l'escriptor no ha finit encara. Malgrat els seus setanta anys, Pèider Lànsel frueix d'una salut forta i robusta. Això permet d'esperar un nou esforç del poeta i del patriota per a enlairar la llengua i la cultura retiques al nivell de les seves germanes llatines.

RAMON FORN

Pèider Lànsel

caçment a la renaixença d'una raça arribada en perill immediat d'ésser absorbida pacíficament per poderosíssims veïns (com ho ha estat la raça retica, malgrat la seva importància a l'Edat mitjana), significa, sens dubte, un fet únic en la història de l'Europa moderna.

Així ho han comprès els reto-romans i els suïssos tots, sense distinció de races, de llengües ni de religions, quan, fa alguns mesos, el seu poeta nacional Pèider Lànsel, complia el setantè aniversari. Totes les publicacions reto-romanes, tota la premsa suïssa amb rara unanimitat, expressaren el seu goig de poder honorar al venerable poeta, i feien ressortir especialment la llarga tasca que Lànsel ha dedicat a la seva llengua materna, considerada per molts suïssos com llur veritable llengua nacional, ja que era parlada de més de la meitat de Suïssa durant una gran part de l'Edat mitjana.

Tots els reto-romans tributaren llur homenatge al poeta nacional en el seu aniversari, per mitjà de la premsa i de les institucions culturals retiques, llatines i romanxes, però la més alta distinció li ha estat tributada ben merecidament, per la Universitat de Zuric, la qual li atorgà el títol de Doctor Honoris Causa.

Totes aquestes manifestacions i honors tributats pels suïssos i reto-romans al gran poeta ladí, han estat sobradament ben mereuts, ja que Pèider Lànsel no solament ha dedicat tota la seva vida a la llengua materna, a la filologia i a la cultura retiques, sinó que les ha enriques amb una aportació inèdita de bells poemes.

Pèider Lànsel nasqué a Pisa en 1863, de pares reto-romans. Als nou anys anava a la pàtria on féu la seva educació. Després d'una nova expatriació, pogué retornar a la seva terra on passa els estius a Sent, poblet de l'Engadina, i els hiverns a Ginebra. De molt jove tenia retic tribut a les Muses.

Les darreres novetats en llibres francesos les trobareu primer que enlloc a la

LLIBRERIA

Louis Bergé

Rambla del Centre, 19
Telèfon 23118

Kiosque Français

Rambla dels Estudis, 7
(Davant l'Acadèmia de Ciències)

Solament
IMPERMEABLES
i ABRICS DE CUIRO
FABRICA BALMES 18

PACAREU I SERIÑA, S. EN C.

XOCOLATA

LA MES ALTA QUALITAT

Un llibre de gran actualitat
REPUBLICA I AUTONOMIA
Per J. M. MIR MAS XEXAS
Pròleg de CARLES RAHOLA

Preu: 2'50 ptes.

Administració i venda:

Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3
Telèfons: 12456 i 11147

